

BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

1000
NĂM

ÂM NHẠC
THĂNG LONG-HÀ NỘI

QUYỂN 4

NHẠC MỚI

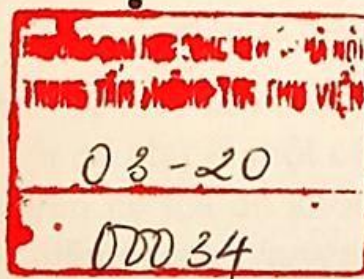

Nhà xuất bản Âm nhạc
HÀ NỘI - 2010

BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

**1000 NĂM
ÂM NHẠC
THĂNG LONG - HÀ NỘI**

QUYỂN IV
NHẠC MỚI

NHÀ XUẤT BẢN ÂM NHẠC
HÀ NỘI - 2010

NHẠC MỚI HÀ NỘI

Nhạc mới Hà Nội là tên gọi của cuốn thứ tư trong bộ sách tổng tập **Nghìn năm âm nhạc Thăng Long - Hà Nội**.

Hai từ *nhạc mới* có thể tạo cho ai đó có đôi chút phân vân... và kèm theo là vài câu hỏi: Thế hóa ra còn *nhạc cũ* (hay *nhạc cổ*) sao? Là *nhạc mới*, vậy nó *mới đến đâu* và *mới đến lúc nào*?

Đã từng tồn tại và hiện hữu *nhạc cũ* hay cũng thường được gọi là *nhạc cổ* hoặc *nhạc cổ truyền* từ thời Thăng Long - xưa cho đến Hà Nội - nay. Ba cuốn trước (tập I, tập II, tập III) đã khẳng định điều đó!

Với câu hỏi thứ hai, xin tách làm đôi! Trước hết là *mới đến đâu*? Nói như là chơi chơi, *mới là khác cũ*. Rõ nhất là về cách ghi âm và ca từ với năm dòng kẻ cùng những ký hiệu về độ cao, độ dài, độ nhẹ, về... và về... (mấy từ năm dòng kẻ có khi còn được dùng để chỉ ra rằng: đây là *nhạc mới*!) v.v...

Nhưng điểm mới quan trọng và chính yếu nhất là *thi pháp âm nhạc* được thể hiện khá căn bản trong *tư duy sáng tác* để rồi kèm theo đó là hình thức cấu trúc tác phẩm, hình thức biểu diễn và trình diễn, v.v...

Thứ đến, *nhạc mới sẽ mới đến đâu*? Từ *mới* thường được dùng trong ý ngầm đối sánh với *cũ* như là một cặp phạm trù có mối quan hệ qua lại, biện chứng; và trên hệ tọa độ không gian - thời gian của lịch sử và xã hội con người, hiện tượng *chuyển hóa* giữa hai phạm trù này là điều phổ biến. Không thể có *cái cũ* muôn thuở! Và cũng không thể, không bao giờ có *cái mới* vĩnh hằng! Vậy nên, *cái mới của nhạc mới* chỉ là một khái niệm tương đối, và trong trường hợp này, chỉ là một cách gọi ước lệ.

Thơ mới của những năm 1930-1945 đã thành "cũ" so với thơ ca đương đại đầu thế kỷ XXI. Cũng tựa tựa như vậy, *nhạc mới* của thời ấy, so với ngày nay, dường như đã khác xa - và khác xưa!

Nghiệm ra, đây là những năm tháng mà “cái mới chưa kịp mới, đã cũ mất rồi!” (Hồ Ngọc Đại).

Vậy nên, hai từ *nhạc mới* được dùng để đặt tên cho cuốn thứ tư này, chẳng qua cũng là cách gọi ước lệ! Cách gọi này được dùng theo ý nghĩa như là *một dạng hình âm nhạc thuộc một thi pháp âm nhạc khác trước* xuất hiện và dần định hình cùng quá trình giao lưu và tiếp biến văn hóa âm nhạc giữa Việt Nam và phương Tây trong thời gian trên dưới một thế kỷ. Và cần phải ghi nhận rằng: *Hà Nội chính là nơi ấp ụ, nuôi dưỡng cho loại hình âm nhạc đó từng ngày sinh thành và phương trường.*

Trong khoảng hai mươi, ba mươi năm đầu thế kỷ XX với phong trào “lời ta, điệu tây”, có thể coi đây là thời kỳ hoài thai của nhạc mới. Cho đến thập niên thứ ba - và nhất là thập niên thứ tư - nhạc mới Việt Nam đã tạo lập nên hình hài, vóc dáng của một sinh thể vùn vụt lớn như chàng trai Phù Đổng. Nếu chàng trai làng Gióng vươn vai thành thiên thần xông trận thì nhạc mới, mang hào khí truyền thống văn hóa hàng mấy nghìn năm, cũng đã là những dũng sĩ can trường trong Cách mạng và hai cuộc kháng chiến vệ quốc, cũng đã là những người thợ cần mẫn dựng xây cuộc sống ngày một đẹp tươi của đất nước.

Nhạc mới, với thi pháp âm nhạc mới, khác trước, đang mới, và khác với ngay chính nó từng tháng từng ngày theo từng chặng đường du nhập những trào lưu âm nhạc trên toàn thế giới vào Việt Nam. Khác đến nỗi có người đã vội vàng coi nhạc của dăm chục năm trước là cũ! Như thế chẳng? Có thể là đúng phần nào đó, mặt nào đó... Chẳng hạn, về hình thức, về phương thức thể hiện, về phương tiện trình diễn, về vai trò của công chúng thưởng thức, v.v... và v.v... Cái mới vẫn hằng xuất hiện, hiện hữu - và kể cả hữu hiệu và hữu dụng. Đây cũng là chuyện “muôn năm cũ”!

Cuộc sống vẫn tồn tại, và mãi tồn tại, bằng những biến số. Nhưng, từ đáy sâu những biến số, vẫn có một mạch ngầm hằng số chủ đạo và chỉ đạo. Đó là tính người, tình người, “bản chất người” (Mác). Với nhạc mới, đó là văn hóa truyền thống Việt Nam, tâm thức Việt Nam.

Cũng chính từ hằng số ấy mà có và - mới có “nhạc mới Việt Nam” với vô vàn “biến số” đa hình, đa dạng, đa tầng, và kể cả đa chiều, đa ý, đa nguyên...! Nhưng cho dù đa đến đâu, vẫn có cái thiếu

cần thiết, bởi vì “quý hồ tinh bất quý hồ đa” - cái *tinh* ấy chính là tinh hoa Việt Nam, bản sắc văn hóa Việt Nam. Cái *đa* của nhạc mới, dù *đa* đến đâu (từ nhạc đàn cho đến nhạc hát) vẫn được kết đọng và lắng đọng trong lòng người thưởng thức bằng *cái tinh tâm thức văn hóa Việt Nam*; riêng với *Nhạc mới Hà Nội*, đây là tố chất thanh lịch, lịch duyệt của các con dân trên đất Thăng Long nghìn năm văn hiến.

Cũng chính từ “thức nhận” (Phan Ngọc) trên, ban biên tập bộ sách **Nghìn năm âm nhạc Thăng Long - Hà Nội** thấy phải có quyển IV (nhất là khi Hà Nội lại là chiếc nôi của dạng hình âm nhạc này: **NHẠC MỚI**). Ý đồ đó được thể hiện trong cuốn sách này bằng hai phần: Phần thứ nhất: ca khúc về Hà Nội (do Nguyễn Thụy Kha viết); Phần thứ hai: những nhạc phẩm lớn (từ hợp xướng cho đến các tác phẩm thính phòng, giao hưởng...) do Nguyễn Thị Minh Châu viết.

Để tiện cho bạn đọc theo dõi, xin được giới thiệu cấu trúc của cuốn thứ tư (trong bộ tổng tập *Nghìn năm âm nhạc Thăng Long - Hà Nội*) như sau:

Phần bảy: Ca khúc Hà Nội

* Bài viết về ca khúc của Nguyễn Thụy Kha

1. Ca khúc Hà Nội những ngày đầu Tân nhạc (1938-1946);
2. Ca khúc Hà Nội ở vùng kháng chiến (1947-1954);
3. Ca khúc Hà Nội ở vùng tạm chiếm (1947-1954);
4. Ca khúc Hà Nội thời chiến tranh chống Mỹ (10/10/1954-30/4/1975);
5. Ca khúc Hà Nội thời hậu chiến (1976-1986);
6. Ca khúc Hà Nội thời đổi mới (1987 trở đi).

* 100 ca khúc Hà Nội xếp theo dòng lịch sử do Nguyễn Thụy Kha tuyển chọn.

Phần tám: Hà Nội của những tác phẩm “lớn hơn ca khúc”.

* Bài viết về nhạc thính phòng - giao hưởng - hợp xướng của Nguyễn Thị Minh Châu

1. Chặng thứ nhất: Cái nôi của khí nhạc;
2. Chặng thứ hai: Nội dung

3. Chặng thứ ba: Ngôn ngữ âm nhạc

* Một số tác phẩm tiêu biểu (do Nguyễn Thị Minh Châu tuyển chọn và trích đoạn).

Dăm trăm trang giới thiệu về *Nhạc mới Hà Nội* tương là nhiều, song so với bức tranh thực tiễn của chính nó thì vẫn mới chỉ đạt tới mức một bản phác thảo - thậm chí là phác đồ! Bởi lẽ, “cây đời vẫn mãi tươi xanh” (Gọt).

Hà Nội, 2009

PGS. NGND. Dương Viết Á

Mục lục

Nhạc mới Hà Nội	5
PHẦN BẢY: CA KHÚC	13
CA KHÚC HÀ NỘI	15
1. Ca khúc Hà Nội những ngày đầu tân nhạc (1938 - 1946)	15
2. Ca khúc Hà Nội ở vùng kháng chiến (1947 - 1954)	20
3. Ca khúc Hà Nội ở vùng tạm chiếm (1947 - 1954)	28
4. Ca khúc Hà Nội thời chiến tranh chống Mỹ (10.10.1954 - 30.4.1975)	34
5. Ca khúc Hà Nội thời hậu chiến (1976 - 1986)	49
6. Ca khúc Hà Nội thời đổi mới (1987 trở đi)	63
100 CA KHÚC HÀ NỘI (xếp theo dòng lịch sử)	86
PHẦN TÁM: NHẠC THÍNH PHÒNG	251
GIAO HƯỞNG - HỢP XƯỚNG	
HÀ NỘI CỦA NHỮNG TÁC PHẨM "LỚN HƠN CA KHÚC"	253
Chặng thứ nhất: Cái nôi của khí nhạc	255
Chặng thứ hai: Đề tài nội dung	263
Chặng thứ ba: Ngôn ngữ âm nhạc	272
MỘT SỐ TÁC PHẨM KHÍ NHẠC - HỢP XƯỚNG (xếp theo bảng chữ cái)	297
Mục lục	671